

Yükseköğretimde Uzaktan Eğitim Sürecinde Olumlu Sınıf Kültürü Yaratılmasına Yönelik Nitel Bir Araştırma

*A Qualitative Research on Creating a Positive Classroom Culture in the Process of Distance
Education in Higher Education*

Bahar Aygün

Uzman

Kıbrıs İlim Üniversitesi

b.aygun5056@gmail.com

ORCID ID: 0000-0003-3242-6033

Hüseyin Ulak

Uzman

Kıbrıs İlim Üniversitesi

kaskanakinci@gmail.com

ORCID ID: 0000-0002-4077-0195

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Type : Araştırma Makalesi
Geliş Tarihi / Received : 11 Ekim 2021
Kabul Tarihi / Accepted : 03 Aralık 2021
Yayın Tarihi / Published : 15 Aralık 2021
DOI Number : 10.20860/ijoses.1008228

Kaynak Gösterme / Citation

Aygün, B. & Ulak, H. “Yükseköğretimde Uzaktan Eğitim Sürecinde Olumlu Sınıf Kültürü Yaratılmasına Yönelik Nitel Bir Araştırma”. *Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 16 (2021): 213-230.

Yükseköğretimde Uzaktan Eğitim Sürecinde Olumlu Sınıf Kültürü Yaratılmasına Yönelik Nitel Bir Araştırma

A Qualitative Research on Creating a Positive Classroom Culture in the Process of Distance Education in Higher Education

Bahar Aygün & Hüseyin Ulak

Öz

Bu çalışmanın amacı, çevrimiçi öğretim uygulamalarını kullanarak derslerini çevrimiçi sınıflarda yürüten öğretim elemanlarının çevrimiçi ortamda olumlu sınıf kültürü yaratılmasına ilişkin görüşlerini alarak değerlendirme yapmak ve uygulayıcılar için öneriler geliştirmektir. Araştırma, nitel araştırma modellerinden durum çalışmasıyla desenlenmiştir. Çalışma grubu, bilgi açısından zengin olduğu düşünülen kişilerin seçilmesi ve derinlemesine araştırılmasına olanak sağlayan amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yoluyla belirlenmiştir. Araştırmanın çalışma grubu, 2020-2021 eğitim öğretim yılında Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde bulunan özel bir üniversitede görev yapan 12 öğretim elemanından oluşturulmuştur. Veriler, yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla yapılan yüz yüze görüşmeler ile toplanmıştır. 309 dakika 23 saniyelik ses kaydı analiz edilmiştir. Verilerin analizinde Nvivo R1 orijinal programı kullanılmış ve tematik kodlama yapılmıştır. Araştırmada elde edilen bulgular incelendiğinde öğretim elemanlarının çevrimiçi öğretim ortamlarını gerçek sınıf ortamı olarak görmediği, bu durumun sosyal öğrenme ortamını ortadan kaldırdığını ve öğrencilerin sosyal etkileşimi kaybetmesinden dolayı insani değerlerde de azalma olduğunu düşündükleri tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Uzaktan Eğitim, Çevrimiçi öğretim, Çevrimiçi Sınıf, Değerler.

Abstract

The aim of this study is to evaluate the opinions of the instructors who conduct their classes in online classes by using online teaching applications on the creation of a positive classroom culture in the online environment and to develop suggestions for practitioners. The research was designed with a case study, one of the qualitative research models. The study group of the research was determined by criterion sampling, which is one of the purposive sampling methods that allows the selection and in-depth research of the people who are thought to be rich in information. The study group of the research consisted of 12 lecturers working at a private university in the Turkish Republic of Northern Cyprus in the 2020-2021 academic year. In the research, data were collected through face-to-face interviews made through a semi-structured interview form. 309 minutes and 23 seconds of audio recording was analyzed. Nvivo R1 original program was used in the analysis of the data and thematic coding was done. When the findings obtained in the research were examined, it was determined that the instructors did not see the online teaching environments as a real classroom environment, that this situation eliminated the social learning environment and that there was a decrease in human values due to the loss of social interaction of the students.

Keywords: Distance Education, Online teaching, Online Classroom, Values.

Giriş

Toplumların içinde buldukları koşulların, çağın gereksinimlerinin, kültürlerin, inançların ve teknolojilerin eğitim sistemleri üzerinde büyük etkisi bulunmaktadır. Eğitim sistemleri çağın ve toplumun beklenti ve ihtiyaçları doğrultusunda şekillenmektedir. Vockly (2007, s.18) 21. yüzyılın teknolojik gelişmeleri beraberinde getirdiğini bu nedenle eğitimin paydaşları olan okulların, öğretmenlerin, işverenlerin, ailelerin ve öğrencilerin zaman kaybetmeden sistemin beklentilerini karşılayacak şekilde değişmeleri gerektiğini belirtmiştir. Son yıllarda dünya üzerinde yaşanan küreselleşme, ekonomik sorunlar, teknolojik gelişmeler ve salgın süreci uluslararası değişimlere yol açmış ve değişen dünya şartları eğitim sistemleri üzerinde köklü değişiklikleri getirerek pandemi sürecinde oldukça sekteye uğrayan eğitim hizmetlerinin verilmesinde farklı yöntemlerin denenmesine neden olmuştur. Bu süreçte üniversiteler, öğrencilerine ulaşabilmek için 1700’lü yıllarda ortaya çıkan ve günümüzde teknolojinin etkisiyle her geçen gün geliştirilmekte olan uzaktan eğitimi kullanmaya başlamışlardır. Bates (2005) kitabında uzaktan eğitimin, ortaya çıktığı yıllardan itibaren teknolojik gelişmeler ışığında, eksik kalan yönleri iyileştirilerek geliştirildiğinden bahsetmiştir.

Schlechty (2020, s. 1); Okulu Yeniden Kurmak isimli kitabında “Bir örgütün içindeki değişim hızı, dışındaki değişimin hızından yavaş olursa örgütün devamlılığı tehdit altında demektir.” cümlesiyle örgütlerin varlıklarını devam ettirebilmek için bulunduğu çağa ayak uydurmasının zorunluluğunu vurgulamıştır. Salgın sürecinin hayatımızı sınırlandırmasıyla eğitim kurumları dışardaki dönüşüm hızını yakalamak için uzaktan eğitime ani bir geçiş yapmak durumunda kalmıştır. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı’ndan elde edilen verilere göre 10 Mart 2020’de okullar kapatılmış ve eğitime geçici bir süreliğine ara verilmiştir. Yükseköğretimde Dijital Dönüşüm Komisyonu tarafından hazırlanan ve Yüksek Öğretim Yürütme kurulunca son şekli verilen Pandemi Dönemi Uzaktan Öğretim Uygulamaları Yol Haritası bağlamında, 2019-2020 eğitim ve öğretim yılı bahar dönemi ile sınırlı kalması kaydıyla, örgün eğitim yerine imkânı olan üniversitelerin uzaktan öğretim faaliyetlerine başlayabileceğini bildirmiştir. 18 Mart 2021 tarihinde toplanan YÖK, 20 Mart 2021 tarihinde 75850160-104.01.02.04-E.22853 kararı yayınlamış, 23 Mart 2021’de üniversiteler uzaktan eğitime başlamıştır (YÖK, 2020). Egeli ve Özdemir (2020, s.798) yaptıkları çalışmada, pandemi sürecinde yaşanan tüm aksaklıklara rağmen, KKTC Milli Eğitim Bakanlığı ve YÖDAK’ın, tüm eğitim kademelerinde var olan açık ve uzaktan eğitim sistemlerini uygulamaya koyması ve paydaşlarıyla birlikte hareket etmesi ile bu sürecin en az hasarla atlatıldığını belirtmişlerdir.

Uzaktan eğitim süreciyle daha yoğun bir şekilde kullanılmaya başlanan çevrimiçi öğrenme ortamları, öğrencilere mekânsal olarak esneklik tanınması, zamandan kaynaklanan sıkıntıları ortadan kaldırması, etkileşim ve birlikte çalışabilirlik imkânı sağlaması açısından avantajlar sağlamıştır (Curran, 2002; Khalifa & Lam, 2002; Wheeler, 2000). Çevrimiçi sınıflarda öğrenciler fiziki bir sınıf ortamına ihtiyaç duymadan buldukları konumdan, bilgisayar ve internet aracılığı ile derslerine katılabilmektedir. Salgın sürecinde sınıflar ve okul binaları boşaltılmış, yerlerini çevrimiçi sınıflar ve tartışma odaları almıştır. Gülbahar (2017, s. 2) kitabında bilginin taş ve kâğıt ile başlayan yolculuğunun artık uydu yayınları, internet ve teknolojik gelişmelerle devam ettiğini ifade etmiştir. Berge (2000, s.23) çevrimiçi öğretim ortamlarının, yazı tahtası, kitaplar, öğrenci ve öğretmen arasındaki yüz yüze diyaloglar gibi geleneksel sınıf öğelerini geride bıraktığını belirtmiştir. Bielman (1999, s.198) yaptığı çalışmada çevrimiçi sınıflarda kullanılan yöntem ve tekniklerin öğrenciler için sayısız fırsat yarattığından ve öğrenciyi kendi öğrenme alanında aktifleştirdiğinden bahsetmiştir.

Etkileşimin çok fazla olduğu yüz yüze eğitim, yerini öğrencilerin ve öğretim elemanlarının birbirlerini kameralar aracılığı ile gördüğü, seslerini mikrofonlarla duyurduğu ve tüm bunları kendi isteğine bağlı olarak yaptığı çevrimiçi sınıf ortamına bırakmıştır. Çevrimiçi sınıflarda öğretim elemanı ve öğrencilerin farklı yerlerde bulunması aradaki bağın oluşmasını ve kendilerini buldukları çevrimiçi sınıfa ait hissetmelerini zorlaştırabilmektedir. Elcil ve Sözen-Şahiner (2014, s. 26) yaptıkları

çalışmada uzaktan eğitim sürecinde öğretim elemanından, fiziksel uzaklıktan ve kullanılan çevrimiçi öğretim uygulamalarından kaynaklı iletişim problemlerinin yaşanabileceğini, bu durumun uzaktan eğitimi olumsuz yönde etkileyebileceğini belirtmişlerdir. Böyle durumlarda bu bağ zayıflayabilmekte ve hatta kopabilmektedir. Erkoca (2021) yaptığı çalışmada, öğrencilerin gereken donanımlara (internet, bilgisayar, elektrik) sahip olmasına rağmen, uzaktan eğitime yönelik ilginin düşük olduğu bulgusuna ulaşmıştır Keskin ve Özer Kaya (2020) yaptıkları çalışmada öğrencilerin uzaktan eğitim uygulamalarında kullanılan çevrimiçi öğretim uygulamalarında kendilerini bir sınıfa ait hissetmedikleri bulgusuna ulaşmıştır. Bu bağlamda, öğretim elemanlarına büyük görevler düşmektedir. Enfiyeci ve Büyükalan (2019, s. 28) yaptıkları araştırmada sanal ortamda gerçekleştirilen öğretim uygulamalarında öğrencilerin kendilerini içinde buldukları topluluğa ait hissetmesi durumunda öğretimin başarılı olacağı bulgusuna ulaşmıştır.

Alanyazın incelendiğinde yüz yüze sınıf ortamında, sınıf yönetimini etkileyen değişkenler öğrenci, öğretmen, ortam, okul, okul yöneticisi ve çevre olarak verilmektedir. Bielman (1999, s.198) çalışmasında sınıf yönetim sistemlerinin amacının öğrenmeyi sağlamak olduğunu ve bu sistemin bileşenlerinin öğrenenler, öğretmenler, öğretim materyalleri ve sınıf ortamı olduğunu belirtmiştir. Bielman'a göre hedefe ulaşmak için sistemin bileşenlerinin birlikte hareket etmesi gerektiğini ve öğretmenin sınıf yönetimini etkileyen en önemli sistem bileşeni olduğunu söylemiştir. Güven, Özçelik ve Özkan (2017, s. 630) yaptıkları çalışmada mesleğe yeni başlayan öğretmenlerin, ders hazırlamada, öğrencileri motive etmede ve sınıf içi disiplini sağlamada yetersiz oldukları bulgusuna ulaşmıştır. Bu durumun sebebini deneyime bağlayan araştırmacılar, deneyimin öğretmenlerin sınıf yönetimi başarısını etkilediğini vurgulamışlardır. Akbaba (2010, s. 360) eğitimde motivasyon üzerine yaptığı çalışmasında, öğretim elemanlarının öğrencileri motive etmede bilgi sahibi olmamalarının, olumlu bir sınıf ortamı yaratamamalarının ya da kendi yaptıkları işin önemine inanmamalarının hem öğrencinin hem de öğretim elemanının motivasyonunu olumsuz yönde etkilediği bulgusuna ulaşmıştır.

Çevrimiçi öğretim uygulamalarında sınıf kültürünün olumlu yönde şekillenmesinde rol oynayan en önemli etkenlerden birinin motivasyon olduğu görülmektedir. Öğretim elemanlarının ve öğrencilerin olumlu tutum ve motivasyonları ders sürecinin kalitesini ve başarısını etkilemektedir. Turan ve Göktaş'ın (2015, s. 4) yaptıkları çalışmada, her öğrencinin farklı şekillerde öğrendiğini, öğretmenin bu durumu göz önünde bulundurmasının öğrencinin başarısını ve motivasyonunu artıracak ve böylece öğrenmeye yönelik olumlu tutum besleyeceğini belirtmiştir. Öğrenci motivasyonunun canlı tutulmasında öğretim elemanlarına büyük görevler düşmektedir. Bowles, Fisher, McPhail, Rosenstreich ve Dobson (2014, s. 222) yaptıkları çalışmada öğrencilerin kendilerini yükseköğretime, okula ya da sınıfa ait hissetmesinde en önemli etkenin öğretmen desteği olduğu bulgusuna ulaşmışlardır.

Olumlu sınıf ortamı yaratabilmek için öğretim elemanlarının sınıf kurallarını oluşturması gerekmektedir. Yüz yüze eğitimde öğretim elemanı öğrenci davranışlarını gözlemleyerek sınıf dinamiğini çözer ve kuralları sınıfın ihtiyacına göre şekillendirebilir. Çevrimiçi öğretim uygulamalarında ise bu durum farklıdır. Yüz yüze eğitimin sınıf kuralları yavaş yavaş yerini çevrimiçi öğretim uygulamalarında yeniden şekillenen sınıf kurallarına bırakmaktadır. Kendine özgü yapısı öğrenciye her an ulaşabilme imkânı sağlarken gerçek anlamda öğrenciye ulaşma imkânı sağlayabiliyor mu? Bu bağlamda, çevrimiçi öğretim uygulamalarında belirlenen her kural olumlu öğrenme ortamının oluşmasına katkı sağlayacak ve öğrenciyi bu ortama dâhil olması adına teşvik edecektir. Sarıtaş (2003) çalışmasında öğrenci davranışlarına yön verilmesi ve olumlu bir öğrenme ortamının oluşturulması için önceden belirlenmiş ilkeler ile sınıf kurallarının olması gerektiğini ve öğrencilere yönelik beklentilerin gerçekleşmesinde öğretmenin en büyük yardımcısının sınıf kuralları olduğunu ifade etmiştir.

Yirmi birinci yüzyılda insan yetiştirmek, var olan en temel problemlerden biridir. Eğitim politikalarında hâkim olan pozitivist düşünce yapısı, insan yetiştirirken önemli noktalardan biri olan

değerler eğitimi müfredatın dışında bırakılmaktadır. Fırat (2006) yaptığı çalışmada insan unsurunun ön plana çıktığı eğitim örgütlerinde insanların inançları, değerleri, duyguları gibi özelliklerin önem kazandığını, pozitivist yaklaşım dışındaki yaklaşımların da kullanılmasına gereksinim duyulduğunu belirtmiştir. Fırat, pozitivist yaklaşımın deney ve gözlem sonuçlarını kullandığını ancak bunların yeterli olmadığını, insanı ve eylemlerini daha doğru anlayabilmek için değerler, duygular, zaafılar gibi sayısallaştırılmayan özelliklerin incelenmesi gerektiğini vurgulamıştır. Eğitim müfredatlarının akademik ve bilimsel anlamda donanımlı bireyler yetiştirmeyi hedeflediğini, bireylerin değerler eğitimi sadece aile eğitimi ile kazanmasına olanak tanındığı söylenebilir. Yazıcı (2006) değerler eğitimi ile ilgili yaptığı çalışmada, üniversitelerin eğitim fakültelerinin öğretmen yetiştiren bölümlerinin müfredatında değerler eğitime yönelik bir dersin bulunmadığını tespit etmiştir. Yazıcı'ya göre bu durum geleceğin öğretmenlerinin değerler eğitimi ve değer yargıları hakkında yeterli bilgiye sahip olamamaları sorununa neden olacaktır.

Aile, değerler eğitimin başlangıç noktası olduğu için büyük önem arz etmektedir. Çocukların gelişim özelliklerinin dikkate alındığı ve dengeli bir disiplin anlayışı ile yetiştirileceği mutlu bir aile ortamı yaratmak gereklidir. Çocuklar, verilmek istenen değerleri kazanmak için somut olarak model alabilecekleri anne ve baba rolüne ihtiyaç duymaktadır. Anne ve baba, ortak değerleri aşımak için birlikte hareket etmeli ve çocuklarına neden bu değerleri kazanması gerektiğini her fırsatta açıklamalıdır. Çocuklar yetiştirilirken kafalarındaki soru işareti giderilirse olumsuz çevre şartlarından korunurlar. Kendi değer yargılarını geliştirdikleri için daha merhametli, adaletli, çalışkan, sorumluluk bilincine sahip, yardımlaşmaya değer veren, hoşgörülü bireyler olarak yetişmiş olurlar. Erkol ve Şahin (2021) üniversite öğrencilerinin aile değerleri üzerine yaptıkları çalışmada, ailenin işlevlerinden birinin eğitim olduğunu, her türlü eğitimin aile ortamında başlayarak, toplumsallaştığını belirtmişlerdir. Putra (2019) yaptığı çalışmada, bireylere erken yaşlarda kazandırılan değerlerin, ailelerin ve toplulukların temel düşünme yeteneklerini etkilediğini belirtmiştir. Akıllı, ahlaka sahip ve kendine fayda sağlayan bireylerin oluşturduğu toplumların inşa edilmesinin önemli olduğu bulgusuna ulaşmıştır.

Uzaktan eğitim sürecinde her şeyin elektronik ortama taşınmasıyla sınıfa yönelik algularımız da değişmiştir. Can (2020) sanal sınıf yönetimi üzerine yaptığı çalışmada, uzaktan eğitimde oluşan sınıf ortamının yüz yüze eğitimden farklı olduğunu, sanal yazılımlar kullanılarak, öğretmenlerin yönetimi ve denetiminde görüntülü, sesli ve etkileşime dayalı bir sınıf ortamı yaratıldığını belirtmiştir. İçerisinde masa, sandalye, tahta, panolar olan dört duvar sınıf, bulunduğunuz noktadan katılabildiğiniz çevrimiçi sınıflara dönüşmüştür. Sınıf ortamı öğrencilerin yaşadıkları ev, yolculuk yaptıkları araba, kafeterya, çalıştıkları iş yerleri ve buna benzer hayatın içinden noktalar olmuştur. Öğrencilerin çoğu zaman birbirlerini göremedikleri sınıf ortamı paylaşımı azaltmış ve topluluk hissi yerini bireyselliğe bırakmıştır. Öğrenen profili bu süreçte değişmiş ve hızla değişmeye devam etmektedir. Anderson (2003) eğitim ve öğretimde insanların rolü üzerine yaptığı çalışmada, gelişen teknolojilerin öğrenci rollerinde önemli değişimlere neden olduğunu söylemiştir. Anderson'a göre öğrenciler aktif konuma gelerek, kendi öğrenmelerinden sorumlu olmuşlardır. Değişen öğrenci profili akıllara daha etkili bir eğitim nasıl gerçekleştirebilir sorusunu da getirmektedir. Herrington, Reeves ve Oliver (2006) yaptıkları çalışmada öğretim elemanlarının düzenli olarak öğrencilerinin sorularını en kısa sürede yanıtlamasının, onlarla etkileşimlerini mümkün olduğunca artırmasının öğrenme sürecinde çok etkili olduğunu belirtmişlerdir. Bu süreçte sınıf arkadaşları ile birlikte görev alabileceği özgün grup çalışmalarının öğrenciler arasında işbirlikçi fırsatlar yaratması açısından önemli olduğunu ve etkileşimi artırdığını ifade etmişlerdir.

Eğitimin en önemli işlevlerinden biri, bireylerin diğer insanlarla iletişim kurarak sosyalleşmelerini sağlamaktır. Tomul (2016) sınıfta öğretmen-öğrenci iletişimi üzerine yaptığı çalışmada, öğrenme-öğretme sürecinin temel dinamiğinin iletişim olduğunu belirtmiştir. Gülbahar ve Aksungur (2018) sınıf içi etkili iletişim üzerine yaptıkları çalışmada, sınıfların öğrenme ve öğretme faaliyetlerinin

yürütüldüğü ortamlar olduğunu ve etkili iletişimin gerçekleşmesinin sağlanması gerektiğini belirtmiştir. Etkili bir öğretim ortamı yaratmak için öğrencilerin katılımını sağlamak başka bir deyişle öğrencilerle öğretim elemanlarını ortak değerler etrafında toplayarak buldukları ortama ait hissetmelerini sağlamanın gerekli olduğu düşünülmektedir. Bilim insanları değerleri farklı şekillerde tanımlamışlardır. Rokeach (1973) ve Schwartz (1994) değerleri "inançlar", Kluckhohn (1951) ve Guth ve Tagiuri (1965) "kavramlar", Braithwaite ve Blamey (1988) ise "ilkeler" olarak açıklamıştır. Türk Dil Kurumu (2011) değer sözcüğünü "*Bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi öğelerin bütünü*" olarak tanımlamıştır. Halstead ve Taylor (2000) değerleri davranışlarımıza rehberlik eden bütünleştirici ilke ve inançlar, Erkenekli (2013) toplumsal ve bireysel davranışları şekillendiren, yönlendiren inançlar, Demircioğlu ve Tokdemir (2008) ise davranışlarımızı etkileyip, onlara yön veren zihinsel olgular olarak tanımlamışlardır.

Sınıfı oluşturan öğretim elemanı ve öğrencilerin sahip oldukları değerlerin sınıf kültürüne önemli bir etkisi vardır. Turan ve Ulusoy (2014) bireylerin ait oldukları topluma, örgüte uyum sağlamayı, kültürel anlamda o topluma ait olmayı ve sosyalleşmeyi sahip oldukları değerler ile yapabildiklerini söylemişlerdir. Literatür taraması yapıldığında, alanda yapılan araştırmalarda çevrimiçi öğretim uygulamalarının eğitim- öğretim açısından önemini vurgulayan çalışmalara rastlanmıştır. Çevrimiçi öğretim uygulamalarıyla yaratılan sınıfın hangi değerlerle oluşturulup, yönetilmesi gerektiği konusunda ise literatürün yeterli olmadığı düşünülmektedir. Can (2020) sanal sınıf yönetiminde ilkeler, Ilgaz ve Aşkar (2013) uzaktan çevrimiçi eğitimde topluluk hissi, Yıldız (2020) çevrimiçi öğrenme ortamlarında uzaktan eğitim öğrencilerinin topluluk hissine etki eden faktörler üzerine çalışmış, değerlere değinilmemiştir. Çevrimiçi öğretim uygulamalarında eğitim-öğretim faaliyetlerinin başarılı bir şekilde yürütülmesi için olumlu sınıf kültürünün yaratılması gerekmektedir. Sokugama (1996) öğretim elemanlarının örgüt kültürü yönelik alguları üzerine yaptığı çalışmada, bireylerin sınıfa yönelik algılarının motivasyonlarını ve performanslarını etkilediğini, olumlu bir ortamın eğitime yönelik tatminlerini ve aidiyet duygusunu artırdığını belirtmiştir. Yapılacak olan çalışmanın hem öğretim görevlileri hem de öğrencilere yarar sağlaması ve bu özelliği ile literatüre katkı sağlaması hedeflenmiştir.

Problem Cümlesi

Öğretim elemanlarından alınan görüşler ışığında yükseköğretim kurumlarında yürütülen uzaktan eğitim sürecinde çevrimiçi ders ortamında olumlu bir sınıf kültürü yaratmak için hangi insanî değerlere ihtiyaç duyulmaktadır?

Araştırmanın Alt Problemleri

- 1- Öğretim elemanlarının çevrimiçi dersler esnasında yaşadığı öğrenci kaynaklı problemler nelerdir?
- 2- Öğretim elemanlarının görüşlerine göre çevrimiçi ders esnasında olumlu bir sınıf kültürü yaratmak için sınıfı oluşturan paydaşların hangi ortak değerlere sahip olmaları gerekmektedir?
- 3- Öğretim elemanlarının görüşlerine göre çevrimiçi dersler esnasında öğrencilerin hangi insanî değerlere sahip olması gerekmektedir?
- 4- Öğretim elemanlarının görüşlerine göre çevrimiçi öğretim uygulamalarında değerlerin aktarılması için neler yapılabilir?

Yöntem

Araştırma Deseni

Araştırmada nitel araştırma modellerinden durum çalışması kullanılmıştır. Creswell (2017, s. 14) durum çalışmalarını, özellikle değerlendirme süreçleri gibi birçok alanda kullanılan, araştırmacının bir durumu, olayı, eylemi ya da süreci derinlemesine analiz edebildiği bir araştırma deseni olarak tanımlar.

Çalışmada ülkemizde bir yılı aşkın süredir çevrimiçi öğretim uygulamalarıyla aktif olarak kullanılan çevrimiçi öğretimde çevrimiçi sınıf ortamında olumlu sınıf kültürü oluşturmaya yönelik öğretmen algıları, yaptıkları uygulamalar, karşılaştıkları sorunlar, öğrenci davranışları vb. ile ilgili görüşleri derinlemesine incelenecektir.

Çalışma Grubu

Çalışma grubu, araştırmacının amacına bağlı olarak bilgi açısından zengin olduğu düşünülen kişilerin seçilmesi ve derinlemesine inceleme yapılmasına olanak sağlayacak amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yoluyla belirlenmiştir. Ölçüt örnekleme; örneklemin durumla ilgili olarak belirlenen özelliklere sahip kişiler, olaylar ya da nesnelere oluşturulmasıdır (Büyükoztürk, 2012). Araştırmanın çalışma grubunu oluşturacak kişiler; belirleyici özellik olarak yükseköğretim kurumlarında en az beş yıl görev yapmış ve şu an derslerini çevrimiçi öğretim uygulamalarını kullanarak yürüten öğretim elemanlarından seçilmiştir. Araştırma, 2020-2021 eğitim-öğretim yılında Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde bulunan özel bir üniversite de görev yapan 12 öğretim elemanının gönüllü katılımıyla gerçekleştirilmiştir.

Tablo-1. Katılımcı Bilgileri

Katılımcı Unvanı	Katılımcı kodu	Bölüm/ Alan	Çalışma Yılı	Cinsiyet
Dr. Öğretim Üyesi	K1	Sağlık Bilimleri	30 yıl	Erkek
Doç. Dr.	K2	Turizm	6 yıl	Kadın
Doç. Dr.	K3	Sağlık Bilimleri	11 yıl	Erkek
Doç. Dr.	K4	Ekonomi	21 yıl	Erkek
Doç. Dr.	K5	Sağlık Bilimleri	23 yıl	Kadın
Doç. Dr.	K6	Makine Mühendisliği	5 yıl	Erkek
Dr. Öğretim Üyesi	K7	PDR	15 yıl	Kadın
Prof. Dr.	K8	Hukuk	29 yıl	Erkek
Prof. Dr.	K9	İnşaat Mühendisliği	32 yıl	Erkek
Prof. Dr.	K10	Eğitim Bilimleri	45 yıl	Erkek
Prof. Dr.	K11	Eğitim Bilimleri	48 yıl	Erkek
Doç. Dr.	K12	Eğitim Bilimleri	6 yıl	Erkek

Veri Toplama Aracı

Veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu geliştirilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme formunun geliştirilmesi sürecinde alanyazın taranmış ve görüşme soruları oluşturulmuştur. Görüşme soruları için eğitim yönetimi alanında uzman üç kişiden görüş alınmıştır. İki kişi ile yapılan pilot görüşmeler sonrasında görüşme formuna son şekli verilmiştir.

Veri Analizi

Veriler yüz yüze görüşmeler yapılarak toplanmıştır. Yüz yüze görüşmeler ses kaydı alınmasını kabul eden öğretmenlerle ses kaydı alınarak ve ses kaydı alınmasını kabul etmeyen öğretmenlerle not tutma teknikleriyle tamamlanmıştır. Görüşmeler sonunda 309 dakika 23 saniyelik ses kayıt dosyası elde edilmiştir. Yüz yüze görüşmelerden alınan ses kayıtlarının tamamı bilgisayar ortamına aktarılmış ve katılımcılara kodlar verilmiştir. Katılımcılar buradan sonraki kısımda kodlanarak verilmiştir (K1,

K2, K3, ..., K12) Elde edilen verilerin tamamı içerik analizine tabi tutulmuştur. İçerik analizinde temelde yapılan işlem, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde organize ederek yorumlamaktır (Yıldırım ve Şimşek 2003).

Nitel içerik analizinde amaç elde edilen verileri betimleyebilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. Nitel içerik analizinde verilerin kodlanarak kategorileştirilmesi, temaların bulunması, verilerin kodlara ve temalara göre düzenlenmesi ve tanımlanması ve bulguların yorumlanması aşamaları birbirini izlemektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Ses dosyalarından yazılı doküman haline getirilen veriler, üç araştırmacı tarafından ayrı ayrı kodlanarak, kodlama tablosu oluşturulmuştur. Bu süreç sonunda kodlayıcılar arası uyum %93 oranında bulunmuştur (Miles ve Huberman, 1994). Bu oran araştırmanın geçerli ve güvenilir olduğunu göstermektedir.

Bulgular

Çalışmanın bu bölümünde görüşme ile toplanan verilerin analizi sonucunda elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Görüşme sonucunda elde edilen bulgular; öğretim elemanlarının çevrimiçi sınıf ortamına yönelik görüşleri, öğretim elemanlarının çevrimiçi sınıf ortamında olumlu sınıf kültürü yaratılması için gereken insanî değerlere yönelik görüşleri, ve öğretim elemanlarının çevrimiçi sınıf ortamında insanî değerlerin öğrencilere aktarılmasına yönelik görüşleri olmak üzere 3 başlık altında sunulmuştur.

Kategori-1 Öğretim Elemanlarının Çevrimiçi Sınıf Ortamına Yönelik Görüşleri

Öğretim elemanlarının çevrimiçi sınıf ortamına yönelik görüşleri kategorisi katılımcıların ilk kez deneyimledikleri çevrimiçi öğretim uygulamalarında oluşan sınıf ortamını nasıl yorumladıklarını ve değerlendirdiklerini açıklamaktadır. Bu kategoriye ait kodlar Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Öğretim Elemanlarının Çevrimiçi Sınıf Ortamına Yönelik Görüşleri

Tema	Kodlar	Frekans
Çevrimiçi Sınıf Ortamı	Kopyaya Zemin Hazırlayan Sınıf Ortamı	11
	Sağlıksız Sınıf İklimi	8
	Motivasyon Eksikliği	7
	Sınıf Yönetimini Olumsuz Etkileyen Tutum ve Davranışlar	6
	Derslere Aktif Katılımın Düşük Olması	5
	Dijital Öğrenme Becerisinin Olmaması	2

Tablo 2’de öğretim elemanlarının verdiği yanıtlardan elde edilen kodlar, dijital öğrenme becerisinin olmaması, derslere aktif katılımın düşük olması, kopyaya zemin hazırlayan sınıf ortamı, motivasyon eksikliği, sağlıksız sınıf iklimi, sınıf yönetimini olumsuz etkileyen tutum ve davranışlar olarak belirlenmiştir. Aşağıda kodlara ilişkin katılımcı ifadelerine yer verilmiştir.

K1: Yani ona sınıf denir mi bilmiyorum. Tamamen bir, bir de diyorum ya öğrencilerin öyle disiplinize edilmedikleri için kendileri hani bir karşılıklı konuşabilsek, iletişim kurabilsek, ders anlatırken soru cevap şeklinde gidebilse, araştırıp bana dönebilseler sorularıyla. Kesinlikle çıt yok. Hatta arada ulaşmaya çalışıyoruz ses seda yok. O yüzden bir sınıf ortamı diye bir şey yok. Ben sadece, kendimi tatmin etmek için artık bir yere oturup, bir yere anlatıyor gibiyim. Hazırladığım bir dersi anlatıyor gibiyim. Sınıf ortamı dediğim gibi beni geliştiren bir şey olmalı.

K4: Öyle bir ortam yok. Ortam yok. Yani kendi dersim ile ilgili söylüyorum. Öyle bir ortam yok şimdi. Dediğim gibi öğrenciyi kontrol edemediğimiz için, onu ne derse dahil etme yöntemlerini uygulayabilirsiniz. Ne de onları konuşturabilirsiniz. Mümkün değil. Zorla konuşturamazsınız online da. Ama ben sınıfta sırasında kalk bakayım gel tahtaya. Yanımda dur beraber çözeceğiz derim. Beraber yaparız. Kalk olur. Burada yapamazsınız.

K8: Bu meslek akademik hayatımda benim bir sahnede sanki bilgi tiyatrosunu oynuyormuşum gibi bir davranışa girer. Öğrenciyle bütünleşirim. Yani bir mumya değil, öğrenciyi bir dinamizme getirmek için böyle bir beden dili bilgi tiyatrosu diyorum ben sunumu. İçerisinde hayatıma mesleğimi sunduğum için bir şey olmuyor ama karşında sonuçta bir ekran var. O ekrandan herhangi bir diyalog olmadan sunumu anlatıyorsun bitiriyorsun dersi.

Kategori-2 Öğretim Elemanlarının Çevrimiçi Sınıf Ortamında Olumlu Sınıf Kültürü Yaratılması için Gereken İnsanî Değerlere Yönelik Görüşleri

Öğretim elemanlarının çevrimiçi sınıf ortamında olumlu sınıf kültürü yaratılması için gereken insani değerlere yönelik görüşleri kategorisi, katılımcıların ilk kez deneyimledikleri çevrimiçi öğretim uygulamalarında olumlu sınıf kültürünün yaratılması için hangi insanî değerlere ihtiyaç duyulduğunu açıklamaktadır. Bu kategoriye ait kodlar Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Öğretim Elemanlarının Çevrimiçi Sınıf Ortamında Olumlu Kültür Yaratılması için Gereken İnsanî Değerlere Yönelik Görüşleri

Tema	Kodlar	Frekans
Olumlu Sınıf Kültürü Yaratılması İçin Gereken İnsani Değerler	Dürüstlük	8
	Etik	8
	Saygı	7
	Empati kurabilme	6
	Nezaket	6
	Demokrasi	6
	Sevgi	6
	Sorumluluk duygusu	5

Tablo 3'te öğretim elemanlarının verdiği yanıtlardan elde edilen kodlar, dürüstlük, demokrasi, etik, empati kurabilme, nezaket, saygı, sevgi, sorumluluk duygusu olarak belirlenmiştir. Aşağıda kodlara ilişkin katılımcı ifadelerine yer verilmiştir.

K3: öncelikle öğrenci ben öğrenmek için buradayım, ben okula iyi öğrenip, iyi bir meslek sahibi olmak bilinciyle orada olduğunun farkında olmak zorunda. Bunun tersi var. Ben bu dersi nasıl kolay atlatırım. Ben bu dersi nasıl daha kolay, derse girmeden, başka işlerle uğraşırım. Ben bu dersi nasıl kolay bir sınavla geçerim düşüncesi oluyorsa zaten burada öğrencilik değerleri kaybolmuştur. Tabi yalan yapma, yalan söylemeyi de kattığımız zaman arkasına mutlaka insani değerlerde doğrudan devre dışı oluyor diye düşünüyorum yani bir öğrencinin, bir hocanın yalan söylemesi insani değerlerinin kaybolması demektir diye de düşünüyorum.

K4: Hiç fark etmez bu. İster yüz yüze olsun ister online. Etik. Temelidir. Bilimin temeli etikdir. Eleştirel bakıştır. Karşı tarafı anlama, empati kurmadır. Yani öğretmen ben bir hoca olarak karşıdaki öğrenciyi anlamaya, onunla empati kurmaya çalışırım çünkü birçok değişik karakter var karşımda. Karakterlerin rolüne bürünmeniz gerekir. Anlamanız gerekir ki onlarla daha rahatça bunlar önemli

değerlerdir dediğim gibi etikte değerler, karşıyı anlamak, empati kurmak yani bunlar bence. Değerlerimiz bunlar olmalı.

K12: Tabi insani değerler, bu çok güzel bir soru. Birincisi kişi kendini sevecek, toplumu sevecek, ailesini sevecek, ailesi de çocuğuna değer verecek. öğretmen de değer verecek. Sosyal öğrenmenin güç olduğu bu yeni normalde öğreten-öğrenen iletişiminin çok önemli olduğunu söylemiştim. Bunun için karşılıklı saygının tesisi ve bunun öğrencilere benimsetilmesi önemli, bu sürecin sağlıklı olabilmesi için Tabi ki sorumluluk duygusu gelişmiş olması lazım. Dürüst olması lazım her şeyden önce. Bunların kültürle bağlantılı olduğu da bir gerçek, etik değerler kültürden çok etkilenir. Eğer senin toplumun buna hazırsa sen bunu topluma hazırlamışsan öğrenci de bu değerleri benimser. Özellikle öğretmenlerin buna dikkat etmesi onlar için örnek model olduklarını unutmamaları gerekir. Ama iş yine dönüp dolaşıp kültüre geliyor bir şekilde.

Kategori-3 Öğretim Elemanlarının Çevrimiçi Sınıf Ortamında Öğrencilere İnsanî Değerlerin Aktarılmasına İlişkin Görüşleri

Öğretim elemanlarının çevrimiçi sınıf ortamında öğrencilere insanî değerlerin aktarılmasına yönelik görüşleri kategorisi, katılımcıların çevrimiçi öğretim uygulamalarında öğrencilere insanî değerleri aktarmak için hangi yöntemleri kullandığını açıklamaktadır. Bu kategoriye ait kodlar Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Çevrimiçi Sınıf Ortamında Öğrencilere İnsanî Değerlerin Aktarılmasına Yönelik Öğretim Elemanlarının Görüşleri

Tema	Kodlar	Frekans
Öğrencilere İnsani Değerlerin Aktarılması	Öğretmenin Rol- Model Olması	9
	Öğretmen- Öğrenci İletişiminin Kurulması	7
	Değer Eğitiminin Müfredata Eklenmesi	6

Tablo 4'te öğretim elemanlarının verdiği yanıtlardan elde edilen kodlar, öğretmenin rol- model olması, değer eğitiminin müfredata eklenmesi ve öğretmen- öğrenci iletişiminin kurulmasıdır. Aşağıda kodlara ilişkin katılımcı ifadelerine yer verilmiştir.

K1: Tabi değerler küçük yaştan itibaren öğretilmeye başlanmalı. Çocuklar önce ailelerinde sonra okullarda eğitim hayatı boyunca bunu bizlerden öğrenmeye devam etmelidir. Öğrenci bakacak ki öğretmenim ne yapmış, ailem ne yapmış. Sosyal öğrenme denilen bir şey var. Onlar bizleri örnek alıyorlar.

K7: İletişim önemli. Şimdiki çocuklar bir sürü sorunla boğuşuyor. Eğer çocuğun derdinden tatasından haberi olmazsa bir öğretmenin, o çocuk kendi değerlerinden sapar. Doğruyken yanlışla yönelir. Bu çocukların nelere ihtiyacı var bilmemiz lazım. Eğer biz çocuklarla aramıza duvar örerse, onlara sırt çevirirsek topluma ihanet ederiz.

K9: İnsanı insan yapmak için kurallar konmuş herkesin anlayacağı dilde, halk diliyle konmuş. Teorik, akademik konmamış koşullar. O dersin ilkökulda da verilmesi gerekir birinci sınıftan. Belki de on iki sınıfın hepsinde de vermek gerekir. Çocuklarımızın haramı öğrenmesi lazım. Onu bilmeyince işte kopya çekmenin bir marifet olduğunu zannediyor. İnsanları kandırmanın bir marifet olduğunu, çalmanın marifet olduğunu.

Tartışma ve Sonuç

Bu araştırmada öğretim elemanlarının, çevrimiçi öğretim uygulamalarıyla yaratılan sınıf ortamında olması beklenen insani değerlere yönelik bakış açıları tespit edilmeye çalışılmıştır.

Öğretim elemanları uzaktan eğitim sistemlerinin öğrencileri tembelleştirdiğini ve sınav esnasında kopyaya yöneldiklerini belirtmişlerdir. Öğrencilerin sistemde var olan açıklardan faydalanarak sınav esnasında haberleşme uygulamalarını kullandıklarını, bu şekilde sınav esnasında iletişime geçtiklerini, arama motorlarını kullanarak sınav sorularına ilişkin cevapları bulduklarını ve kopyala-yapıştır tekniği kullanarak soruları cevapladıklarını belirtmişlerdir. Bu tür uygulamalarla öğrencilerin gereken bilgileri almadan mezun olacağı öngörülmektedir. Arkorful ve Abaidoo (2015) da yaptıkları çalışmada bu öngörüye paralel olacak şekilde uzaktan eğitimde ödevlerin intihal oranlarının yüksek çıktığı, öğrencilerin çeşitli hileleri uyguladıkları ve sınavlarda kopya çekme eğiliminde oldukları bulgularına ulaşmışlardır.

Öğretim elemanları çevrimiçi öğretim uygulamalarının öğrencilere konfor alanı sağladığını fakat diğer öğrencilerle çalışma, iş birliği yapma ve bir eğitim ortamının parçası olma gibi sağlıklı bir sınıf ortamını da ortadan kaldırdığını belirtmişlerdir. Bu durumun öğrencilerin sınıflarına ve üniversitelerine karşı olması beklenen aidiyet duygusunu düşüreceği öngörülmektedir. Vlasenko ve Bozhok (2014) yaptıkları çalışmada uzaktan eğitimin öğrencilere üniversite ortamını sağlayamadığını belirtmişlerdir. Çalışmada öğrencilerin arkadaşları ve akademik danışmanlarıyla iletişim içinde olmasının, bazı derslerin uygulamalı olarak işlenmesinin önemli olduğu bulgularına ulaşmıştır.

Öğretim elemanları çevrimiçi sınıf ortamında öğrencilerin derse aktif katılımının oldukça düşük olduğu yönünde görüş belirtmişlerdir. Yüz yüze eğitimin sağladığı etkileşim imkânlarının, çevrimiçi sınıf ortamında sağlanamamasından dolayı öğrenciler üzerinde kısıtlı bir topluluk hissini yaratabildiği söylenebilir. Yıldız (2020, s. 196) araştırmasında çevrimiçi sınıf ortamlarına katılan öğrencilerin, öğretim elemanlarına yönelik bir takım beklentilere sahip olduğunu ve bu beklentileri sağlanmadığında kendilerini ortama ait hissetmediği bulgusuna ulaşmıştır. Ribbe ve Bezanilla (2013), öğretim elemanlarının, öğrencilerin beklentilerini saptayabilmek için ileri görüşlü olması gerektiğini ve özellikle çevrimiçi sınıflarda bunun için fazladan çaba gösterilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Valentine (2002) yaptığı çalışmada, sınıf içerisinde yaşanan iletişim eksikliğini topluluk hissini olumsuz yönde etkilediğini ve öğrencilerin de buna bağlı olarak devamsızlık eğilimi gösterdiğini ifade etmişlerdir. Palloff ve Pratt (2000) öğrencilerin bir takımın parçası olduğunda daha motive olduğunu, işbirlikçi öğrenme ortamının yaratılmasında topluluk hissini önemli bir parça olduğunu ve aksi durumlarda katılımın düştüğünü belirtmişlerdir. Liu, Magjuka, Bonk ve Lee (2007) yaptıkları çalışmada mevcut olan teknolojinin öğrenci-öğretmen ya da öğrenci-öğrenci arasındaki etkileşimi artırmak yerine bir engel olduğunu belirtmiştir.

Araştırmanın ilk kategorisinde öğretim elemanlarının çevrimiçi sınıf ortamını nasıl bulduklarına yönelik görüşlerinin değerlendirilmesinde öğretim elemanlarına göre çevrimiçi sınıf ortamının öğrencilerin akademik gelişimini olumsuz yönde etkilediği bulgusuna ulaşılmıştır. Öğretim elemanları, öğrencilerin uzaktan eğitime yönelik öğrenme becerisine sahip olmadığını ve bu durumun eğitimin kalitesini düşürdüğünü söylemektedirler. Öğrencilerin bu süreçte bilgisayar başında etkin olarak bulunmadıkları ve bu durumun da verilen eğitimde verimliliği düşürdüğü öngörülmektedir. Oliveira, Penedo ve Pereira (2018) yaptıkları çalışmada benzer bulgulara ulaşarak uzaktan eğitimde öğrencilerin okulu bırakma eğiliminin fazla olduğunu, bunun nedenini de verilen eğitimin kalitesinin düşük olmasına bağlamaktadırlar. Çalışmada uzaktan eğitimin maliyetinin düşük olduğunu fakat öğrencilere gereken öğrenme becerileri kazandırılmaması durumunda öğrenci açısından kaybın büyük olacağını belirtilmişlerdir.

Çevrimiçi öğretim uygulamalarında olumlu bir sınıf kültürü yaratmanın, verilen dersin amacına ulaşmasını, öğretim elemanının verimliliğinin artmasını ve öğrencide yüksek öğrenme

motivasyonunun oluşturulmasını pozitif yönde etkileyeceği öngörülmektedir. Şahin ve Atbaşı (2020, s. 683) yapmış oldukları çalışmada, olumlu bir sınıf kültürünün yaratılmasının ortak hedefler çevresinde birleşerek olumlu kültürü pekiştirdiği, etkili iletişimi sağladığı, motivasyonu artırdığı, derste verimliliği artırdığı ve olumlu yönde davranış geliştirilmesine katkı sağladığı sonucuna ulaşmışlardır.

Öğrencilerin, durumlar karşısındaki tutum ve davranış şekillerini, kendi tecrübelerinden ya da çevrelerinde gelişen olayların sonuçlarına göre şekillendirdiği düşünülmektedir. Öğretim elemanları, bireylerin, çevresini izleyerek, gözlem yaparak, etkileşime girerek öğrendiğini, öğrencilerin insanî değerleri sosyal öğrenme ortamında benimseyebileceğini ve uzaktan eğitimin sosyal öğrenme ortamını olumsuz yönde etkilediğini belirtmişlerdir. Bu durumun öğrencilerin sosyal açıdan gelişimini ve sınıfta olumlu bir kültürün yaratılması için gereken insani değerlerin öğrencilere kazandırılmasını olumsuz yönde etkilediği düşünülmektedir. Arkorful ve Abaidoo (2015) yaptıkları çalışmada benzer bulgulara ulaşarak uzaktan eğitimin öğrencilerin sosyalleşme becerilerini olumsuz etkileyebileceğini ve öğretim elemanlarının rolünü kısıtlayabileceğini söylemişlerdir. McMillan, Wright ve Beazley (2004) da yaptıkları çalışmada, öğrencilerin olumlu davranış geliştirmelerinde sınıf ortamının önemli bir etkisi olduğunu belirtmişlerdir.

Öğretim elemanları, özellikle kontrolün güç olduğu uzaktan çevrim içi eğitimlerde sınıf içi olumlu bir öğrenme ortamının yaratılması için etik değerlerin önemli olduğunu, ancak, gelinen süreçte öğrencilerin etik değerleri önemsememe eğiliminde olduklarını düşünmektedirler. Ayrıca, zaman zaman sınavlar da dahil dürüst davranışlar sergilemediklerini belirtmişlerdir. Benzer tespitlere, Muhammad ve arkadaşları (2016) da çalışmalarında ulaşmışlar ve uzaktan eğitimde öğrencilerin çoğunluğunun etik olmayan davranışlar sergilediğini belirtmişlerdir. Al-Shehri (2017) ise çalışmasında bu sorunun çözümü için öğrencilerin eğitim öncesinde akademik etik konularında bilgilendirilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Öğretim elemanlarının ve öğrencilerin motivasyonlarının düşmemesi için sınıf kurallarının dönem başında belirlenmesi gerektiği öngörülmektedir. Demokratik bir tutumla öğrencilerin de görüşleri alınarak belirlenen kurallarının, sınıf ortamında huzurun oluşmasını sağlayacağı düşünülmektedir. Yılmazsoy, Özdiç ve Kahraman (2018, s. 523) yaptıkları çalışmada sanal sınıf ortamında da gerçek sınıf ortamında olduğu gibi kuralların olması gerektiği bulgusuna ulaşmışlardır. Kuralların herkes için geçerli olduğunu, önceden belirlenen kurallara uymanın zorunlu olduğu, bu kuralların öğrenciler üzerinde zamanla alışkanlıklara dönüşerek kazanımlar sağladığını, öğrencinin sorumluluk duygusunu geliştirerek öğrenme sorumluluğunu kendisinin üstlendiğini ve kendi özenetimlerini yaptıklarını vurgulamışlardır.

Olumlu bir sınıf kültürü yaratmak için öncelikle öğretim elemanlarının öğrencilerin farklı kültürlerden sınıfa geldiklerini, farklı öğrenme stillerine sahip olduklarını göz önünde bulundurması ve empati yeteneklerini geliştirerek sağlıklı bir sınıf içi iletişimi sağlamaları gerektiği düşünülmektedir. Çay, Sağlam ve Beştepe (2018, s. 97) yapmış oldukları çalışmada farklı kültürlerden insanların bir arada olmasının olumlu olduğunu, öğretmenlerin farklı düşüncelerin olabileceğine dair zemin hazırlamasının empati becerilerini geliştirdiği yönünde bulgulara ulaşmışlardır.

Toplumun şekillendirilmesi için insani değerlerin öğrencilere aktarılmasında okulların önemli işlevi bulunmakta ve okulların bu işlevini başarılı bir şekilde yerine getirilmesinde esas sorumluluk öğretmenlere düşmektedir. Öğretim elemanları, öğrencilerde insani değerlerin olması gerektiğini belirtmekte ve bunların kazandırılmasında öğretmenlerin rol modelliğinin önemli olduğunu düşünmektedirler. Zira öğrenciler okullardaki zamanlarının büyük bir çoğunluğunu öğretmenleriyle birlikte geçirmektedirler. Cerit (2008) çalışmasında her ne kadar hedeflenen bilginin öğrencilere aktarılmasının öğretmenlerin temel görevi olsa da öğretmenlerin her konuda öğrencilere rehberlik ettiğini ve bu kapsamda toplumsal gelişimde öğrencilerin üzerinde rol modelliğinin önemli olduğunu

düşünmektedir. Sünbül (1996) de çalışmasında öğretmenlerin zaman zaman anne babadan da öne çıktıklarını ve çocukların, akranları ve yetişkinlerle özdeşlik kursalar da öğretmenlerin rolleriyle özdeşlik kurduklarını ve bu noktada tutum ve değer kazandıklarını belirtmiştir. Ergün ve Duman (1998) ise olumlu bir öğrenme atmosferi için öğretmen-öğrenci ilişkisinin sağlıklı bir seviyede olması gerektiğini ve bu nedenle öğretmen davranışlarının eğitimde son derece önemli olduğunu belirtmişlerdir.

Öğretim elemanları, toplumsal yaşamın sürekliliği ve yüksek birlikte yaşayabilirlik için değer eğitiminin önemli olduğunu düşünmektedirler. Lott (1996), yapmış olduğu çalışmasında okulun, öğrencileri topluma uyumlu hale getirme işlevinin olduğunu ve bu işlevini de dürüstlük, çalışkanlık, tutumluluk, uysallık, diğer insanlara karşı sorumluluk ve saygı, devlete karşı bağlılık ve sadakat gibi davranış ve tutumların öğrencilere kazandırılması ile yerine getirdiğini belirtmiştir. Öğretim elemanları değer eğitiminin müfredata eklenmesi gerektiği görüşündedirler. Cihan (2014) çalışmasında, değer eğitimlerinin öğrencileri belirlenen kurallar doğrultusunda hayata hazırlamak, ahlaki gelişimine katkıda bulunmak, karakterini ve benlik algısını olumlu yönde etkilediğini belirtmiştir.

Öneriler

- Öğretim elemanları, çevrimiçi sınıf ortamında öğrenci katılımını artırmak ve motivasyon eksikliğini gidererek daha verimli bir eğitim yapabilmek adına öğretim yöntem ve tekniklerini çevrimiçi sınıf ortamına göre düzenleyebilir.
- Üniversiteler, öğretim elemanları ile öğrencilerin dijital öğrenme becerisini kazanmaları için gerekli eğitimler düzenleyebilir.
- Üniversite yönetimleri, kopyanın önüne geçebilmek adına kullandıkları çevrimiçi öğretim uygulamalarında yaşanan gelişmeleri takip ederek çağrı yakalayacak modern denetim uygulamaları satın alabilir.
- Öğretim elemanları, değerler üzerine öğrencilere üniversitelerde belirli aralıklarla eğitimler verilebilir.
- Değer eğitimi sadece okullarda verilip aile ortamında desteklenmez ise, evde ve okulda karşılaştıkları değerler arasında seçim yapmak zorunda kalacaklardır. Bu tür sorunlarla karşılaşmamak için, değer ve değerler eğitimi sürecine dair seminerler ve konferanslar gibi eğitsel faaliyetlerle ailelerin katılmaları sağlanmalıdır.
- Üniversitelerin, eğitim fakültelerinde, öğretmen yetiştiren bölümlerde değerler eğitimi ile ilgili dersler müfredata eklenerek mezun olacak öğretmen adaylarının bu yönde gelişimi desteklenebilir.

Kaynakça

- Akbaba, S. (2010). Eğitimde motivasyon. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13, 343-361. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ataunikkefd/issue/2774/37170>
- AL-Shehri, M. (2017). Code of ethics of teaching-learning for an e-learning system, *International Journal of Computer Applications*, 166(5), 16-20. https://www.researchgate.net/profile/Mohammed-Alshehri-16/publication/317059489_Code_of_Ethics_of_Teaching-Learning_for_an_e-Learning_System/links/5c7fc8ec458515831f895ba8/Code-of-Ethics-of-Teaching-Learning-for-an-e-Learning-System.pdf
- Anderson, T. (2003). Getting the mix right again: an updated and theoretical rationale for interaction. *International Review of Research in Open and Distance Learning*, 4(2), 1- 14. Erişim adresi: <http://www.irrodl.org/index.php/irrodl/article/view/149/708>
- Arkorful, V., & Abaidoo, N. (2015). The role of e-learning, advantages and disadvantages of its adoption in higher education. *International Journal of Instructional Technology and Distance Learning*, 12(1), 29-42. Erişim adresi: https://www.itdl.org/Journal/Jan_15/Jan15.pdf#page=33
- Aydemir, A. (2021). Uzaktan eğitim sürecinde öğretmen ile öğrenci-veli iletişimi: sosyal bilgiler öğretmenlerinin deneyimleri. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10 (2), 813-827. DOI: 10.33206/mjss.824033. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1390144>
- Bates, A. T. (2005). *Technology, e-learning and distance education*. Routledge.
- Berge, Z. L. (2000). Components of the online classroom. *New Directions for Teaching and Learning*, 2000(84), 23-28. Erişim adresi: https://www.researchgate.net/profile/Zane-Berge/publication/229704428_Components_of_the_Online_Classroom/links/5b4198ab0f7e9bb59b1443dc/Components-of-the-Online-Classroom.pdf
- Bielman, V. A. (1999). Building community in a virtual classroom: Construction of classroom culture in a postsecondary distance education class. Erişim adresi: <https://digitalscholarship.unlv.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=4100&context=rtds>
- Bowles A., Fisher R., McPhail R., Rosenstreich D. & Dobson A. (2014) Staying the distance: students' perceptions of enablers of transition to higher education, *Higher Education Research & Development*, 33:2, 212-225, DOI: 10.1080/07294360.2013.832157 Erişim adresi: <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/07294360.2013.832157?needAccess=true>
- Braithwaite, V. A., & Blamey, R. (1998). Consensus, stability and meaning in abstract social values. *Australian Journal of Political Science*, 33, 363-380. Erişim adresi: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/10361149850525>
- Büyükoztürk, Ş., Kılıç Ç. E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2012). Örneklem yöntemleri.
- Can, E. (2020). Sanal sınıf yönetimi: İlkeler, uygulamalar ve öneriler. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 6 (4), 251-295. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/auad/issue/57638/812578>

- Cerit, Y. (2008). Öğretmen kavramı ile ilgili metaforlara ilişkin öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin görüşleri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(4), 693-712. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/256303>
- Cihan, N. (2014). Okullarda değerler eğitimi ve türkiye'deki uygulamaya bir bakış. *Electronic Turkish Studies*, 9(2). Erişim adresi: <https://web.s.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=0&sid=7458a384-971c-4cba-8d4d-d510c28059fc%40redis>
- Creswell, J. W. (2017). *Araştırma deseni: Nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları*. (Çev: S. B. Demir). Ankara: Eğiten Kitap.
- Curran, K. (2002). A web-based collaboration teaching environment. *IEEE Multimedia*, 9(3). Erişim adresi: <https://ieeexplore.ieee.org/abstract/document/1022860>
- Çay S., T ve Beştepe, N. (2018). Yaratıcı drama yöntemiyle farklı kültürleri tanıma ve bir arada yaşama çalışmaları. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 13(1), 85-100. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ydrama/issue/37569/868818>
- Demircioğlu, İ. H. ve Tokdemir, M. A. (2008). Değerlerin oluşturulma sürecinde tarih eğitimi: Amaç, işlev ve içerik. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6 (15), 69-88.
- Egeli, S. ve Özdemir, M. (2020). Koronavirüs (covid-19) pandemi sürecinin KKTC eğitim sistemine yansımalarına genel bir bakış. 21. Yüzyılda eğitim ve toplum *Eğitim Bilimleri ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(27), 779-804. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/pub/egitimvetoplum/issue/60522/889516>
- Elcil, Ş. ve Sözen Şahiner, D. (2014). Uzaktan eğitimde iletişimsel engeller. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 6(1), 21-33. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/437897>
- Enfiyeci, T, Büyükalın F, S. (2019). Uzaktan eğitim yüksek lisans öğrencilerinin topluluk hissini çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *TÜBAV Bilim Dergisi*, 12(1), 20-32. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tubav/issue/44484/505491> s.28
- Ergün, M. ve Duman, T. (1998). Kritik Durumlarda Öğretmen Davranışları. *Millî Eğitim Dergisi*, 137, 45-58.
- Erkenekli, M.(2013). Toplumsal Kültür Araştırmaları İçin Değer Merkezli Bütünleşik Bir Kültür Modeli Önerisi. *Savunma Bilimleri Dergisi*, 12(1), 147-172
- Erkoca, M. C. (2021). Uzaktan eğitim sürecinde öğrenci ilgisi – bir çalışma. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 148-163. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/pub/auad/issue/60075/805154>
- Erkol, M. ve Şahin, M. (2021). Üniversite öğrencilerinin aile değerlerinin incelenmesi: Afyonkarahisar ili örnekleme. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (67), 103-124. DOI: 10.51290/dpusbe.781486. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1243997>
- Fırat, N. Ş. (2006). Pozitivist yaklaşımın eğitim yönetimi alanına yansımaları, alana getirdiği katkı ve sınırlılıkları. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (20). Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/deubefd/issue/25440/268419>

- Gülbahar, B. ve Aksungur, G. (2018). Sınıf içi etkili iletişim becerileri algı ölçeğinin geliştirilmesi: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (48), 437-462. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/maeuefd/issue/39596/338287>
- Gülbahar, Y. (2017). E-öğrenme. *Pegem Atıf İndeksi*, 1-410.
- Güven, S., Özçelik, Ç., Özkan, Z. (2017). Okul yöneticilerinin göreve yeni başlayan sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetimini gerçekleştirebilme düzeylerine ilişkin görüşleri. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(2), 618-634. DOI: 10.24315/trkefd.306344. Erişim adresi: https://dergipark.org.tr/tr/pub/trkefd/issue/30516/306344#article_cite
- Halstead, J. M. & Taylor, M. J. (2000). Learning and teaching about values: A review of recent research. *Cambridge Journal Of Education*. (30), 169-202.
- Herrington, J., Reeves, T. C., & Oliver, R. (2006). Authentic tasks online: A synergy among learner, task, and technology. *Distance Education*, 27(2), 233–247.
- Ilgaz, H. ve Aşkar, P. (2013). Çevrimiçi uzaktan eğitim ortamında topluluk hissi ölçeği geliştirme çalışması. *Turkish Journal of Computer and Mathematics Education (TURCOMAT)*, 1 (1). Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/pub/turkbilmat/issue/21560/231416>
- Keskin, M., Özer ve Kaya, D. (2020). COVID-19 sürecinde öğrencilerin web tabanlı uzaktan eğitime yönelik geri bildirimlerinin değerlendirilmesi. *İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 5(2), 59-67. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/pub/ikcusbfd/issue/55773/754174>
- Khalifa, M., & Lam, R. (2002). Web-based learning: effects on learning process and outcome. *IEEE Transactions on Education*, 45(4). Erişim adresi: <https://ieeexplore.ieee.org/abstract/document/1049596>
- Kluckhohn, C. (1951). Values and value-orientations in the theory of action. In T. Parsons, and E. A. Shils (eds.), *Toward a General Theory of Action* (pp. 388-433). Cambridge, MA: Harvard University Press. Erişim adresi: <https://www.degruyter.com/document/doi/10.4159/harvard.9780674863507.c8/html>
- Liu, X., Magjuka, R. J., Bonk, C. J., & Lee, S. H. (2007). Does sense of community matter? An examination of participants' perceptions of building learning communities in online courses. *Quarterly Review of Distance Education*, 8(1), 9. Erişim adresi: <https://www.proquest.com/docview/231180604?pq-origsite=gscholar&fromopenview=true>
- LOTT, M. (1996). Pädagogik. Traditionelle und neue didaktische Konzeptionen im Hinblick auf eine Werteeziehung, Hamburg: Kovac Erişim adresi: <https://ixtheo.de/Record/216258553>
- McMillan, E. E., Wright, T. & Beazley, K. (2004). Impact of a university-level environmental studies class on students' values. *The Journal of Environmental Education*, 35(3), 19-27. Erişim adresi: <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.3200/JOEE.35.3.19-27?needAccess=true>
- Muhammad, A. Ghalib, M.F., Ahmad, F., Naveed, Q.N. & Shah, A. (2016). A study to investigate state of ethical development in e-learning, (*IJACSA International Journal of Advanced Computer Science and Application*, 7(4), 284-289. Erişim adresi: https://d1wqtxts1xzle7.cloudfront.net/50418306/Paper_36-A_Study_to_Investigate_State_of_Ethical_Development_in_E_Learning-with-cover-page-v2.pdf?Expires=1638132229&Signature=OVe~55cT6p84GPvi2FDYhAjahF5eF~J3-6oXRfzD14B-xRgjeDD10hYcOvS4zMCTgb666m~I~dwZgeOT6NJPC-

j0A5V4pLQI457vQWa3HNU~SpXFInG5sB1qVvku5HmO24oRSGpP7zXg6uLw68T~2qCJolt
QiaTbKTLHhsFWGkLpKPZHP-1BkN5tr-
8akbIQ07EU1tKNh~Q6Y9692imzR7YJ3~FXmfjrC2F8qMbUf3P8zOLvxzwFy11YoCkqx8xKf
QlgoGoKt3uTrKoZTteaHh4IyRaZeQre88ZtvKrT8FKt5wWOZiFSjAcyuafRpIvFs8b2OuFSU-
Lvcs9vqlEOg__&Key-Pair-Id=APKAJLOHF5GGSLRBV4ZA

- Oliveira, M. M. S., Penedo, A. S. T. & Pereira, V. S. (2018). Distance education: advantages and disadvantages of the point of view of education and society. *Dialogia*, (29), 139-152. Erişim adresi: <https://periodicos.uninove.br/dialogia/article/view/7661/4942>
DOI: <https://doi.org/10.5585/dialogia.N29.7661>
- Palloff, R. & Pratt, K. (2000). *Making the transition: Helping teachers to teach online*. Paper presented at Educause: Thinking it through. Nashville, Tennessee. Erişim adresi: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED452806.pdf>
- Partnership for 21st Century Skills. (2015). P21 framework definitions. Erişim adresi: http://www.p21.org/storage/documents/docs/P21_
- Putra, M. A. H. (2019). Building character education through the civilization nations children. *The Kalimantan Social Studies Journal*, 1(1), 12-17. <http://ppjp.ulm.ac.id/journals/index.php/kss/article/view/1252/1087#>
- Rokeach, M. (1973). *The nature of human values*. New York: Free Press.
- Şahin, A. ve Atbaşı, Z. (2020). Olumlu okul iklimi oluşturmada öğretmenin rolünün incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(3), 672-689. DOI: 10.31592/aeusbed.742972 Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1120570>
- Sarıtaş, M. (2003). Sınıf yönetimi ve disiplinle ilgili kurallar geliştirme. L. Küçükahmet (Edt.). Sınıf yönetiminde yeni yaklaşımlar. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Schlechty, P. C. ve Özden, Y. (2020). *Okulu yeniden kurmak*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Schwartz, S. H. (1994). Are there universal aspects in the structure and contents of human values? *Journal of Social Issues*, 50(4), 19-45. Erişim adresi: https://www.researchgate.net/publication/227762767_Are_There_Universal_Aspects_in_the_Structure_and_Contents_of_Human_Values
- Sokugama, H.I. (1996) Faculty perception of organizational culture in community colleges, Digital Dissertation, Pub.no: AAT 9713983.
- Sünbül, A. M. (1996). Öğretmen niteliği ve öğretimdeki rolleri. *Eğitim Yönetimi*, 2(1), 597- 607. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/108646>
- Tomul, E. (2016). Sınıfta öğrenci-öğretmen iletişimi. H. Kıran (Edt.). Etkili sınıf yönetimi (ss.145-172). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Turan, Z. ve Göktaş, Y. (2015). Yükseköğretimde yeni bir yaklaşım: Öğrencilerin ters yüz sınıf yöntemine ilişkin görüşleri. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, (2), 156-164. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1711572>
- Turan, R. ve Ulusoy, K. (2014). Farklı yönleriyle değerler eğitimi. Ankara: Pegem Akademi.

- Valentine, D. (2002). Distance learning: Promises, problems, and possibilities. *Online journal of distance learning administration*, 5(3). Erişim adresi: <https://www.westga.edu/~distance/ojdla/fall53/valentine53.html>
- Vockley, M. (2007). Maximizing the impact: The pivotal role of technology in a 21st century education system. *Partnership for 21st Century Skills*. Erişim adresi: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED519463.pdf>
- Vlasenko, L. & Bozhok, N. (2014). Advantages and disadvantages of distance learning. Erişim adresi: <http://dspace.nufl.edu.ua/bitstream/123456789/20684/1/1.pdf>
- Wheeler, S. (2000). Instructional design in distance education through telematics. *International Journal of Educational Policy, Research, and Practice: Reconceptualizing Childhood Studies*, 1(1), 31-44.
- YAZICI, D. K. (2006). Değerler eğitime genel bir bakış. *Türklük Bilimi Araştırmaları*. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tubar/issue/16960/177116>
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. (9. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, E. (2020). Çevrimiçi öğrenme ortamlarında uzaktan eğitim öğrencilerinin topluluk hissine etki eden faktörlerin incelenmesi. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 8 (1), 180-205. DOI: 10.14689/issn.2148-2624.1.8c.1s.9m
- Yılmazsoy, B, Özdiç, F, Kahraman, M. (2018). Sanal sınıf ortamındaki sınıf yönetimine yönelik öğrenci görüşlerinin incelenmesi. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(3), 513-525. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/trkefd/issue/37181/296409>
- Yüksek Öğretim Kurumu (2020). Yeni koronavirüs hastalığı salgınında eğitim-öğretim süreçleri. Erişim Adresi: <https://ogrencidekanligi.neu.edu.tr/wp-content/uploads/sites/151/2020/03/28/KKTC-Koronaviru%CC%88s-Salg%C4%B1n%C4%B1-Egitim-o%CC%88retim-su%CC%88rec%CC%A7leri-.pdf-kopyas%C4%B1.pdf>